

Положбата на имигрантите од земјите од бивша Југославија во Словенија

Автор:

Моника Монтанич

Контакт:

monika.montanich@gmail.com

Тема

Темата е секојдневниот живот на имигрантите од земјите од бивша Југославија пред и откако Словенија се стекнала со независност и претставува вовед во дискусијата за позицијата на граѓаните од другите националности во други земји, специфично онаму каде што наставниот план ќе биде одржан.

Клучни зборови: распадот на Југославија, имигранти, Словенија, различни националности, различни земји, Фуџине, прекршување на човековите права, стереотипи

Контекст

Имиграцијата во Словенија од другите републики во Југославија постојано растела до 70-тите, дотогаш популацијата имигранти од другите републики се удвоила.

По крајот на Втората светска војна мнозинството емигранти биле офицери и други вработени во Југословенската армија (ЈНА), цариници и работници од националната железница. Повеќето од нив биле Срби. Подоцна миграциите станале привремени и сезонски, поради можностите за работа и за образование. Имиграцијата кон Словенија пораснала драматично во доцните 70-ти, кога побарувачката за работна сила во Словенија била висока. Поголемиот дел од имиграцијата била од другите делови на Југославија. Миграциите предизвикале драматична промена во структурата на популацијата, која станала многу помултикултурна.

Посебен пример е градот Нова Горица, кој бил изграден по Втората светска војна. На 2 февруари, по мировната спогодба во Париз, таканаречената „стара Горица“ ѝ била дадена на Италија и словенечкиот регион Горица, следствено имала потреба од нов административен центар.

Првиот дел од изградбата се одржал во 1947 од „работна бригада“ (во тоа време во Југославија било често млади луѓе да волонтираат да работат на масовни

проекти за повоена реконструкција) од тинејџери од Србија. Подоцна нив ги следеле и работни бригади од цела Југославија.

Во 1948, почнале да мигрираат луѓе во новиот град, на почетокот повеќе луѓе од околните села и ЈНА војници од другите Југословенски Републики. Масовни миграции започнале во 70-тите кога автобуси полни млади луѓе од цела Југославија дошле во потрага по можност за работа, кусо подоцна нивните фамилии им се придружиле и многумина сè уште живеат таму. Нова Горица била изградена во главно од самите имигранти. Откако Словенија добила независност во 1991, имигрантите биле соочени со многу тешкотии. Биле одделени од своите национални околии. И покрај фактот што живееле на истата локација како и претходно, морале да обликуваат нов идентитет во нова земја, како граѓани и во исто време како странци.

Во исто време додека Словенија ја добивала својата независност, Југословенскиот дух на братство помеѓу нациите, набрзина исчезнувал и бил заменет со нетолеранција. Поради војните на Балканот, Србите јавно биле таргетирани, бидејќи луѓето ги врзувале со режимот на Слободан Милошевиќ. Формите на нетолеранција вклучувале мобинг, уништување имоти, натписи на автомобили итн. Најозлогласениот случај бил кога многу имигранти биле избришани од словенечките јавни документи и им било одбивано правото на здравствена грижа, добивањето словенечка возачка дозвола... Биле третирали како да не постојат.

По добивањето независност, словенечкото министерство за надворешни работи им воспоставило рок за добивање државјанство на имигрантите што дошле во Словенија. Многу барања не биле одобрени или процесот за барање бил сопреен. Во Февруари 1992, по рокот, некои индивидуи биле избришани од јавните документи на жителите (вкупно 25.671) Ги изгубиле своите економски и социјални права, своите работи, пензии, здравствено осигурување, на нивните деца не им било дозволено да одат во училиште... Тое што останале во Словенија се преправале дека се бегалци или дека бараат азил. Некои биле депортирани, во многу случаи некои членови на семејството добиле државјанство, а некои биле одбиени и присилени да ја напуштат земјата и нивните деца и фамилии. Мора да се напомне дека депортацијата им се случувала само на имигрантите од другите земји од бивша Југославија, другите биле третирали како странци со дозвола за престој.

Ваквите потези биле тешки прекршувања на граѓанските права и дела на дискриминација. Уставниот суд на Словенија и Европскиот суд за човекови права заклучиле дека немало легална основа за бришење на овие индивидуи од јавните документи.

Нема точна евиденција колку луѓе се отселиле од Словенија. Проценето е дека поголемиот дел од луѓето што ја напуштиле биле со српско или црногорско потекло, додека Бошњациите и Хрватите претежно останувале во новата земја. На Србите им припаѓале најголемиот број од улогите во ЈНА и оттаму, огромниот број Срби е логичен.

Следниот бран имигранти е предизвикан од војната во републиките од бивша Југославија. Словенија била среќна да ја одбегне војната во главно, бидејќи имавме само десетдневен вооружен конфликт. Многумина пребегнале во Словенија за да избегнат геноцид и други хорори на војната.

Денешните имигранти во Словенија претежно живеат во урбаните индустриски региони. Особено во Љубљана, Крањ, Марибор, Јасенице... Не можеме да го занемариме фактот дека имиграцијата на луѓето од другите делови од Југославија е поврзана со стереотипите и предрасудите. Имигрантите се сметаат за необразовани и агресивни, а, исто така, се смета и дека не се асимилираат во општеството туку се обидуваат да го потиснат. Често се нарекуваат „чефур“ (**Čefur** е погрден збор за словенечките граѓани со потекло од други Југословенски Републики. Зборот потекнува од Турски јазик - *Cühd*, *Yâhud* на арапски, што е турски израз за Евреј). Словенечката азбука ги нема буквите ħ или ħ (српски *ć* и *đ*). Луѓето со овие букви во имињата често се предмет на стереотипи и се нарекуваат „чефур“, едноставно на основа на нивните имиња.

Горан Војновиќ напиша роман именуван „Čefurji raus!“ (Во слободен превод *Чефури, надвор!*) во 2008 година. Насловот бил одбран откако бил виден на улиците во Љубљана. Книгата ги допира темите како стереотипите, законот на улицата, беспомошноста, алиенацијата, преживувањето во посткомунистичкиот свет. Во главно книгата ги опишува животот и настаните што се случуваат во Фужине (дел од Љубљана, каде што мнозинството од популацијата е составено од луѓе од другите републики од бивша Југославија, често нарекувано „чефур маало“). Тие станале целосни државјани кога Словенија добила независност, но никогаш не биле прифатени како такви. Временската рамка е последните години. Книгата се обидува да анализира тинејџер, кој е оставен сам да се снаоѓа со малку или без воопшто поддршка од фамилијата и општеството. Главниот јунак е Марко Ѓориќ, во словенија „чефур“ во босна „јанез“ (Јанез е погрдно име за Словенците користен претежно во другите делови на бивша Југославија).

Денес, речиси 25 години по осамостојувањето, ситуацијата се нема променето многу.

Оваа тема може да доведе до разговор за миграциите со кои се соочуваме денес.

Цел

Сите учесници да сфатат дека сите нации и националности се еднакви, со еднакви права и должности, и како стереотипите често доведуваат до неправди.

Исходи од учењето

- Историја на Југославија
- Примери за кршење на човековите права во Словенија по 1991
- Кршење на човековите права во земјите од бивша Југославија
- Поттикнување критичко мислење за оваа тема општо

Материјали и потребна опрема

Предложени цитати од книгата *Čefurji raus!*

Goran Vojnović, Čefurji raus!, Ljubljana, študentska založba, 2008, Knjižna zbirka Beletrina

»Jeste li vi prebili Damjanovića?« Kaj? U jebote! Od kje mu zdaj to? Kako ve? V sekundi sem se prešvical, majke mi mile. Ozna vse dozna, je vedno ponavljal Radovan, samo jaz nisem nikoli vedel, kdo je ta modelka, in mi je bilo to vedno eno čudno ime. Mislim, da sem šele lani prokužil zakaj gre.»
стр. 166

»A ti veš, kje so Slovenske Konjice? /.../ Kaj bom js tm s tistimi seljaci slovenskimi? Kaj naj tm delam? A nej hodm na gasilske veselice al kaj? Js sm čefur s Fužin!« Стр. 140

»Najbolj pa me razpizdi, ko mi napišejo Marko Djordjić. /.../ Đorđić. A je teško? Šest črk. Dva đ pa mehki ć. Na vsaki kurčevi tipkovnici jih imaš. Oni nas čefurjev ne marajo in potem nalašč tako napišejo.»
Стр. 66

»Najbolj smešno je bilo poslušat vse tiste, ki so se naučili malo slovenščine, pozabili pa malo čefurščine in so zdaj govorili neko mešanico. Fužinščino. Potem so padale najave: »Podaj mi žogu! Zvio sam si gležanj! Ščipa me u hrbtenuci!«« стр. 15

»Nimam svojega fuzbal kluba! /.../ Če bi živel v Beogradu, bi navijal za Crveno zvezdo in bi bil Zvezdaš. Delija od rojstva do smrti! /.../ Zdi se, da moje sošolce, Slovence, sploh ne jebe to, da nimajo kluba. Boli jih patak! Če si frajer, navijaš za klub iz svojega mesta. Samo Ljubljana je pa čudno mesto. Mogoče je to zato, ker sem čefur. Če bi bil Slovenček, bi doma navijal za Olimpijo pa najbrž hodil na hokej. /.../ ni tukaj tiste prirojene tradicije. To je nekaj čefurskega v meni.» стр. 10, 11, 13

»Posedanje pred blokom je fužinski nacionalni šport. Najbrž je tako v vsakem naselju, ampak na Fužinama je panoga razvita do maksimuma. Jebiga, majhna stanovanja, velike družine, napeti odnosi, nizek standard.« стр. 28

»Ko sem se pa rodil, se je Ranka tako bala, da se bo Radovanu od sreče zmešalo, da je prišel Dragiša iz Bosne samo zato, da pazi Radovana. Nekaj časa je lepo pazil, potem sta se ga pa tako zarakijala, da sta končala v čuži. /.../ Radovan jo je klical iz čuže in sta se kregala, kako mi bo ime, ker je Radovan hotel, da bi bil Jovan, Ranka pa, da bi bil Predrag. Ker se nista mogla zmeniti in ker Radovanu policaji niso več pustili klicati, je potem poklical Dragiša in se z Ranko zmenil, da bom jaz Marko, Radovanu pa je napletel neko zgodnico o nekem Marku Šarku iz Doboja, ki je bil nek hud car, ...« стр. 82

»Mi se vsakič, ko dobi Adi avto, zbašemo not in potem nabijemo muziko do daske in se naprej furamo po Fužinah pa trobimo pa te scene, potem gremo pa do mesta. To je ludnica. /.../ Ampak je pa zakon gledat, kako folk pogleda, ko se mimo pelješ pa nabijaš najbolj čefurske komade. /.../ »Najjači smo, najjači. Cigani smo, Cigani«. Nekaj je v tem nabijanju muzike v avtu, pa z odprtimi šipami, pa s počasno vožnjo, pa vsemi temi štosi. Največji užitek je videti ljudi, kako zavijajo z očmi. /.../ »Kaj je? Mamicu vam vašu! Kaj gledaš? A bi batine?« Noben ti nič ne more in si lahko pameten in si lahko čefur, če jim paše ali pa ne.« стр. 96,97

»Da je moj lajf čisto v pizdi, mi je bilo jasno, ko me je klical Dejan in vprašal, če pridem k njemu zvečer gledat tekmo, jaz pa sem ga vprašal na katero tekmo. A igrata pa Barcelona in Arsenal. Finale lige prvakov. Ne moreš, da verjameš. Čisto sem pozabil. Nisem bral sportskih že sto let, nisem stavil, nisem gleda teleteksta, nisem nič. Totalno sem zabluzil. Jaz sem pa kako navijač Barcelone. Jaki navijač, ki pozabi, da igra njegov omiljeni klub finale Lige prvakov. /.../ res ne vem, če sem še ploh normalen. Kakšen čefur je to, če se mu jebe za finale Lige prvakov.« стр. 110

»Slovenci te pustijo na miru, ker se te bojijo. Sam če ti hočeš njih jebati v glavo, te napadejo in potem te zjebejo do konca. Drugač te pa ignorirajo. Čefurji te pa vsak dan po malem zajebavajo, ker sam gledajo, do kam lahko grejo. In če vidijo, da si pičkica, si najebu, ker te bojo zgazili. Zato se čefurjem ne smeš pustiti.« стр. 129

»To so te fužinske družinske scene. V Vsakem od teh milijon fletov lahko v vsakem trenutku počti i gotovo. vsi so zjebani, nervozni, nesrečni, slabo plačani, vso so u govnmima do guše, kot bi rekel Radovan. in vsakemu od milijon Fužinčanov lahko pukne film. Ni zadovoljnih in srečnih Fužinčanov, ker če bi bili srečni in zadovoljni, ne bi živeli na Fužinah. To je dejstvo.« стр. 144

»»V življenju še nisi imel pametne ideje. Ti bi lahko bil uvrščen v Ginesovo knjigo rekordov kot model za največ tupimi idejami«. Adi je imel enkrat idejo, da bi mi kupili fužinski hrib in zaračunavali folku, ki se hoče sankat in smučati. Drugič je predlagal, da pljačkamo kleti po Fužinah in to potem prodajamo na tržnici. Tretjič je predlagal, da ustanovimo Slovensko čefursko stranko. četrtič je imel idejo, da bi mi švercal denar, in

mu nismo mogli objasniti, da denarja več noben ne šverca in da je bilo to samo včasih v Jugi. pa vse te ideje je imel čisto trezen, zdaj pa je bil daleč od tega. »Dejmo zapaliti kosovni odpad.« O jebote! Adi, ti si car.« Paljenje kosovnega odpada je najbolj popularna fužinska fora. Karkoli so starci probali, da ne bi več fužinske budale zažigale tega sranja, se je vedno našla junačina, ki je prižgala ogenj.» стр. 146

»»Jesi ti iz Ljubljane?»«

»Jesam.»«

»Znači Janez. Neka, neka.»«

Smeje se čiča, smejem se jaz. Jebiga, če si iz Ljubljane, si Janez. To ti je to. Ni važno, ali si čefur ali Slovenec ali cigo Žarko, ti si za njih dol Janez. Oni tako pravijo vsem, ki živijo v Sloveniji, in ne jebejo, ali je kdo njihov ali ni. Vso smo mi Janezi.» стр. 171

»Fužine so pa itak zakon. Ker katero naselje ima svoje viceve? Fužine jih imajo, kolikor hočeš. Najboljši je un, da kaj delajo Slovenci na Fužinama? Iščejo svoje avte. Pa un, da so Fužine olimpijska vas, ker vsi hodijo v trenerkah pa vsak govori drug jezik. Fužine so zakon. Jaz nebi v lajfu hotel živeti kje drugje. /.../ Največji carji so s Fužin.» стр. 171

Предложени цитати од книгата сведоштва од луѓе што биле избришани:

Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije

»Leta 2003 sem dobil osebno izkaznico za tujce, v kateri je pod rubriko država ostal prazen prostor. Tako sem uradno postal državljani republike Nobena. Nisem pripadal nobeni državi, ampak izkaznico za tujce sem moral imeti /.../ Bilo je, kot da bi šel na Mount Everest.»«

»In 2003 I received an identity card for foreigners, the section »Country« was left blank. I was officially declared a citizen of Nowhere. I wasn't a citizen of any country, yet I had an identity card for foreigners/.../ It was like going to Mount Everest.»«

Neža Kogovšek, Jelka Zorn, Sara Pistotnik, Uršula Lipovec Čebren, Veronika Bajt, Brankica Petković, Lana Zdravković **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Kot da bi šel na Mount Everest«, Mirovni inštitut 2010, стр. 81**

»Slovenija je lepa mala državica in jo imam zelo rada. Škoda je, da jo bo takšna »črna pikica« spremljala celo zgodovino. Ne vem, kako lahko mirno spijo tisti ljudje, ki so to napako zakrivili. Ali se sploh zavedajo, koliko ljudi so potisnili v prepad, iz katerega se

ne bodo nikoli izvlekli? Mnogi so izgubili zdravje, imetje, dostojanstvo ... Mnogi so tudi umrli ali končali na cesti. Drugi so bili prisiljeni delati vse mogoče, posamezniki so padli celo v kriminal. Tudi takšne poznam. Zato si želim samo nečesa: da se ne bi nikomur na tem svetu dogajale krivice, ne glede na njegovo barvo kože ali veroizpoved. Resnično si želim samo mir in dostojanstvo za vsakega človeka.«

»Slovenia is a beautiful country and I love it very much. It's a shame that this blemish will taint the history of the country. I can't imagine how the perpetrators can sleep at night. Do they even imagine how many people were pushed into an abyss from which they will never emerge? Many of them lost their health, belongings, dignity,... Many of them died or ended up on the street. Others were struggling to make ends meet, some even became criminals. I personally know some people that befell this fate. My one wish is for no one to have to suffer injustice on the base of their race or religion. I wish for world peace and dignity for everyone.«

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Imela sem srečo«**, Mirovni inštitut 2010, стр. 147

»Zapisano v tej zgodbi je samo vrh ledene gore. Koliko je bilo negotovosti in neprespanih noči, pretečenih solza in trpljenja brez denarja, ko sva s sinom jedla samo makarone, osamljena v tem svetu, brez strehe, brez denarja brez zavarovanja in brez dostojanstva. Polnih 12 let!«

»What is written in this story is merely the tip of the iceberg. We endured many sleepless nights and days of worrying, countless tears and years of suffering when my son and I could afford merely pasta and nothing more. Pennyless no roof over our heads, no insurance and no dignity. This went on for 12 years!«

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Imela sem srečo«**, Mirovni inštitut 2010, стр. 147

»Če se prav spomnim, je bilo leto 1992, ko sem domov dobil vabilo, naj se oglasim na upravni enoti zaradi ureditve državljanstva. /.../ Ta gospa me je vprašala, če imam pri sebi osebno izkaznico. Dal sem ji jo. Vzela jo je, jo preluknjala, mi jo vrnila in rekla: »Od sedaj naprej ste izbrisani.««

»If I remember correctly the year was 1992 when I received an invitation to the administrative office, concerning my citizenship status. /.../ This lady asked me if I had an identity card. I gave it to her. She punched holes in to it and said: »You are now erased.««

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Proti sistemu na moreš sam«**, Mirovni inštitut 2010, стр. 47

»Ura je bila sedem zjutraj in pili smo kavo. Pet policistov je vstopilo v gostilno. Eden je stopil do mene in me hotel legitimirati. Rekel sem mu, da nimam dokumentov. Pa je rekel, nič zato, povej, kako se pišeš. Povedal sem mu in je zadostovalo.«

»It was 7 a.m. and we were drinking coffee. Five policeman entered the cafe. One of them walked up to me and asked for my identification papers. I replied I don't have any. He said, no problem, just tell me your last name. I told it to him and it was enough.«

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Proti sistemu na moreš sam«**, Mirovni inštitut 2010, стр. 49

»Bil sem resnično prizadet in sicer zato, ker me nihče iz občine ni obvestil o tem. Spraševal sem se, zakaj me niso obvestili. Edini odgovor takrat sem našel v svojem priimku, ki ni bil slovenski, temveč se končuje na »ić«. Takrat sem se prepričal, da sem zares »ćifur«!«

»I was really hurt because nobody from the county sent me a notice. I wondered why. The only reason I could find was because of my last name, which was not slovenian but ended with an »ić«. At that moment I realized that I was indeed a »ćifur«!«

Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Pogrešal sem Slovenijo, tam sem se rodil«, Mirovni inštitut 2010, стр. 189

»Sedaj, ko imam državljanstvo, so se nekatere stvari obrnile na bolje /.../ Ampak zdravstvene težave imam pa prav tako kot prej; razlika je v tem, da grem sedaj lahko k zdravniku.«

»Now that I have my citizenship some things have taken a turn for the better /.../ But my illnesses remain, the only difference now is that I can go to the doctor.«

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebron, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Proti sistemu na moreš sam«,** Mirovni inštitut 2010, стр. 50

»Zelo pomembno je bilo, da sem si izbrila, da po razvezi ostanem z otroki v stanovanju. Vendar pa se je zaradi izbrisa odkup stanovanja hudo zakompliciral. Ker nisem imela državljanstva, tudi nisem imela pravice, da ga odkupim.«

»It was very important that I was able to gain the right to remain in our apartment with my children after the divorce, but because I was erased purchasing the apartment was a nightmare. Because I had no citizenship I was prevented from buying it.«

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebron, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Izbrisani smo bili Bosanci, škodo pa so trpeli tudi slovenski otroci«,** Mirovni inštitut 2010, стр. 246

» /.../ Nato je izvlekla moj karton, na katerem je bila ob mojem imenu s svinčnikom dopisana beseda tujec. Nato me je ta uradnica ozmerjala in mi navrgla, da sem prišel samo zaradi odškodnine ... Nisem mogel verjeti svojim ušesom. Poklical sem načelnika Janeza Henigmana, ki pa je bil zelo prijazen, saj je poznal moje starše. Svetoval mi je, naj si pogledam Zakon o tujcih, dal pa mi je tudi obrazce, ki jih je treba izpolniti, da pridobiš kakšen status kot tujec v Sloveniji. Ne vem zakaj tega ni mogla storiti tista uslužbenka. Je res treba poznati starše nekoga, da si do njega prijazen?«

»/.../ She then took out my chart on which the word foreigner was written beside my last name. The administrative clerk cursed me and said that I only came to demand restitution... I could not believe my ears. I called chief Janez Henigman, who was very nice as he knew my parents. He advised me to read the law regarding foreigners and gave me forms which I had to fill to gain any sort of status as a foreigner in Slovenia. I don't understand why the clerk couldn't do this. Do you really have to know somebody to be nice to him? «

Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Pogrešal sem Slovenijo, tam sem se rodil«, Mirovni inštitut 2010, стр. 191, 192

»Pri triindvajsetih letih sem končal osnovno šolo, sedmi in osmi razred, ki sta mi še ostala.«

»At 23 I finished elementary school, the remaining seventh and eighth grade. «

N. Kogovšek, J. Zorn, S. Pistotnik, U. Lipovec Čebren, V. Bajt, B. Petković, L. Zdravković, **Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, »Kot da bi šel na Mount Everest«**, Mirovni inštitut 2010, стр. 81

Времетраење: 60-90 минути

Преглед на активности на лекцијата (процесот)

Наставен план 1: времетраење 90 минути – **Соодветен за средните училишта (груб јазик)**

1. Најпрвин краток вовед во темата, што ќе вклучува: историската заднина, промената во структурата на населението во Словенија од 1945 година до денес, економската и социјалната трансформација на Словенија по осамостојувањето и претставувањето на општествените проблеми, како што се: стереотипите, дискриминацијата и кршењето на човековите права (Контекст на наставниот план) (10 минути)

2. Преглед на книгата *Чефурџи раус!* (10 минути)

3. Учесниците ќе добијат цитати од книгата *Чефурџи раус!*
Учесниците ќе бидат поделени во 3 групи, каде што ќе си ги споделат ставовите и мислењата во врска со дадените цитати од книгата. Овие цитати ќе бидат основа за понатамошната дискусија помеѓу учесниците во врска со тоа како нивната земја се справува со предизвиците опишани во книгата. Ќе се обидеме да идентификуваме дали има врски помеѓу настаните во Словенија и во другите земји и можните причинители. Учесниците, исто така, ќе напишат некое нивно лично искуство со дискриминација, нетолеранција и стереотипи. (20 минути)

4. Презентирање на заклучоците на другите групи. (3x 15 минути)

5. Сознанија и заклучок (5 минути)

Клучни прашања за дискусијата:

- Го имате ли чуено изразот „Чефур“?

Кој ви беше првиот впечаток кога го прочитавте насловот на книгата?

- Имате ли некои стереотипи за граѓани од други националности во вашата земја?

- Како мислите дека била прифатена книгата *Чефурџи раус!* во Словенија и особено во Фужине?

- Можевте ли да се идентификувате со некој лик од книгата?

* Бидејќи книгата *Чефурџи раус!* не е типична литература за училиштата, а исто така содржи и груб јазик, овој наставен план нема послужи како вовед за понатамошно учење – за наставен план 2

Наставен план 2: времетраење – 60 минути

6. Најпрвин краток вовед во темата, што ќе вклучува: историската заднина, економската и социјалната трансформација на Словенија по осамостојувањето и претставувањето на општествените проблеми, како што се: стереотипите, дискриминацијата и кршењето на човековите права – пример: Избришаните (Контекст на наставниот план) – 10 минути

7. Учесниците ќе добијат цитати од книгата *Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije* – Книга сведоштва од луѓе што биле избришани (20 минути)

8. Дискусија – Како животот на избришаните луѓе се сменил преку ноќ и нивната положба по осамостојувањето на Словенија и денес (20 минути)

9. Сознанија и заклучок. (10 минути)

Клучни прашања за дискусијата:

- Дали некогаш сте чуле за „избришаните“ луѓе во Словенија?

- Што мислите дека довело до бришењето луѓе од јавните документи?

- Се случило ли нешто слично во вашата земја?

- Мислите ли дека правниот статус на овие луѓе денес е среден?

Извори

Материјали за читање – Книги:

- Goran Vojnović, Čefurji raus!, Ljubljana, Študentska založba, 2008, Knjižna zbirka Beletrina (The book has been translated to Croatian, Bosnian, Serbian, Swedish, Polish and Czech languages)

- Neža Kogovšek, Jelka Zorn, Sara Pistotnik, Uršula Lipovec Čebren, Veronika Bajt, Brankica Petkovič, Lana Zdravkovič, Brazgotine izbrisa: Prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije, Mirovni inštitut, Ljubljana, 2010

Понатамошно читање:

Книги:

- Inštitut za narodnostna vprašanja, Državlani tretjih držav ali tretjerazredni državljani? Integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji, uredili: Mojca Medvešek in Romana Bešter, Ljubljana, 2010 (for further reading – About immigrants in Slovenia from other Countries; for comparison with immigrants from ex Yugoslav republic)

- Jasminka Dedić, Vlasta Jalušič, Jelka Zorn, Izbrisani, Organizirana nedolžnost in politike izključevanja, Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične vede, Ljubljana, 2003

- Dr. Kaja Širok, Kolektivno spominjanje in kolektivna pozaba v obmejnem prostoru: Spomini na Gorico 1943 - 1947

Филм:

- Čefurji raus! (*Чефури надвор!*)

Документарци:

- The death of Yugoslavia (*Смртта на Југославија*)

Интернет страници:

<http://migrationtothecentre.migrationonline.cz/en/an-overview-of-the-migration-policies-and-trends-slovenia>

Večkulturna Slovenija/Multicultural Slovenia: Položaj migrantske književnosti in kulture v Sloveniji /Позицијата на мигрантската книжевност и култура во Словенија:

https://books.google.si/books?id=Y_8KAQAAMAAJ&pg=PA277&lpg=PA277&dq=books+about+immigrants+from+ex+yugoslavia+in+slovenia&source=bl&ots=8vhLkUnOiD&sig=BMu_pTumAtyykTHSi9TXE0uPILM&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjWoMXdqODKAhXD

0RQKHdxApQQ6AEIQjAA#v=onepage&q=books%20about%20immigrants%20from%20ex%20yugoslavia%20in%20slovenia&f=false

Интернет списание: Dve domovini/Две татковини

<http://twohomelands.zrc-sazu.si/sl/issues/items>

<http://twohomelands.zrc-sazu.si/en/issues/items>

Опции за оценување / вреднување

Есеј со наслов поврзан со темата.

Идеи за домашна задача

Споделување приказни, Одберете цитат од статија/книга и напишете есеј, „Напишете писмо“ на некој што бил „избришан“, направете краток документарец во кој учениците можат да ги споделат своите гледишта и критички размислувања во врска со специфичната тема.

Идеи за адаптација

Оваа тема може да се адаптира во земјите што се соочуваат со слични теми: малцинства, стереотипи, неправди, миграции. Може да се направи споредба во врска со потенцијалните слични случаи на малцинствата во другите земји каде што се одржува наставниот план.

Исто така е соодветна и за различни возрасти – во тој случај книгите и историската заднина треба да бидат соодветни за возраста.

Овој наставен план настанал во рамките на проектот „Хисторија, Историја, Повијест – Лекции за сегашноста“. Го спроведува Куќата на Ана Франк во соработка со локалните партнерски организации Иницијатива Младих за Људска Права и Хуманост во акција (Humanity in Action) (Босна и Херцеговина, ХЕРМЕС (Хрватска), Младински образовен форум (Македонија) и Отворена комуникација (Open Communication, Србија).

Проектот е финансиран од Европската унија. Ставовите и содржината на овој наставен план се исклучива одговорност на авторите и не ги одразуваат ставовите на Европската унија или на организациите кои го спроведуваат проектот.
